

A PAPI BEIGTATÁS MÓDJA ANGLIÁBAN.

Az a barátság és testvéri összeköttetés, mely köztünk és angol hitrokaink között mindennap szorosabbá válik, kötelességünké teszi, hogy a mennyire lehet, szerezzünk kimerítő ismeretet egyház-szervezetükről, nevelés-rendszerükről, bel- és küléletükről, mert ha ők találnak tanulmányozni valót a mi intézményeinkben, nekünk bizonynyal sok hiányzik abból a mi nálok a fennállás főfeltétele. Mi ez alkalommal a mi papi beiktatásunknak megfelelő szer-tartást kívánjuk a „Ker. Magvető“ olvasóival megismertetni.

Az angol unitáriusok egyházi szervezetének természetes következménye, hogy nálok a papszentelés a miénkhez hasonló rendszeres alakban nincsen meg. Az unitáriusok és velök együtt a többi szabad keresztények ott azt hiszik, hogy mivel az egyén buzgó sága alkotja az egyházat, az azt fenn is tartja *). Ugyanezért, midőn a papnövendék tanfolyama lejárt, az intézet igazgatója a tanárikar nevében leirván tanulói működését és ebből kifolyólag olyan bölcseséggel és prófétaí látással, mint a minővel az intézet jelenlegi igazgatója, a nagyhirű bölcsész Dr. Martineau bir, jövőjét elébe rajzolván, őt megáldja és azzal elbocsátja, mondván: eredj azon az úton, melyet az Úr elődbé szabott, tanítsd azt a mit tudsz, és tégy bizonytságot arról a mit láttál. Ez az angol unitárius pap felszentelése. E perctől fogva ő saját maga embere, és szónoki tehetsége s más előnyös tulajdonai által szerzi meg magának a szószéket, a honnan e nagy mester szellemének vezérlete alatt érezvén magát, hirdesse a legnagyobb mester evangéliumát, mely örömhír legyen mindeneknek.

Az ifju lelkész megválasztatása egészen magán uton történik. A gyülekezet megteszi az ajánlatot, és ő azt, ha alkalmasnak találja, elfogadja. A meghívás elfogadása utáni első isteni tisztelet, mely mivesnap is történhetik, a beköszöntés innepe, melyet a lapokban már jó előre közölnek. Az ünnepélyben a beavatandóval együtt részt vesznek: 1.) egy pap, ki az éneklés után a bibliából bizonyos

*) E nagyszerű elvet Brown Róbert mondotta ki legelőször 1572 (nevezetes időszak az erdélyi unitáriusokra nézve) s ezzel vetette meg alapját az angol Independens egyesületeknek.

részeket olvas fel és könyörög; az ezt követő ének után 2.) a gyülekezet nevében egy másik pap a szószékről fogadja az ifju lelkészt, 3.) egy harmadik pap a környék papjai nevében üdvözli és fog vele baráti kezet a közönség előtt, mire 4.) a beiktatandó lelkész válaszol. Ezt követi 5.) a beiktatandó által felkért tanár vagy papnak hozzá intézett barátságos utasító vagy buzdító beszéde. 6.) Egy szintén általa választott egyén beszéde a gyülekezethez; az egészet be-zárja: 7.) a beiktatott által mondott ima és közének.

A beiktatásnak ez a rendje az unitáriusok között csaknem általánosnak mondható, ámbár minden pap saját tetszése szerint módosíthatja. Alakja teljesen elüt a miénktől, s tartalma olyan, hogy minden unitarius és nem unitarius pap és gyülekezet figyelmét méltán kiérdemli. Az egész ünnepélyen általános buzgóság és lelkesedés tükröződik vissza. De hogy annak valóságos szellemével megismerkedhessünk, lássunk néhány kivonatot egy ily ünnepély alkalmával elmondott beszédekből.

Észak-Angliában, Lancashire-megye egyik városkájában közelebről e sorok írójának egy volt tanulótársa foglalta el szószékét. A gyülekezet egyszerű, de értelmes munkásokból áll, kiknek a mint megbizottjok kifejezte, „oly papra van szükségök, kinek legyen meleg szive és kész akarata elvállalni azt a munkát, a mely szabad mezőn független és szabad, minden dogmai formához való köteleztetés nélkül.“

A beiktatandó lelkész tiszt. Street Kristóf Jakab úr erre így válaszolt: „Én becses meghívásukat azon meggyőződésben fogadtam el, hogy az önök célja minél közelebb jutni Istenhez. Erre nézve megállapított dogmai formára nincs szükség s azt önök sem készítettek; nagyon helyesen. De ez az én teendőmet annál súlyosabbakká teszi, mert így nekem kell egészen szellemi vezéröknek lennem. Bizony e nagy feladattal szemben nehéz aggodalom fog el, melyből csak az a gondolat és érzés emel ki, hogy pályám épen olyan magasztos és szent, mint terhei a mily nagyoknak látszanak. Nemde nagyszerű elfoglaltatás-e embertársaimat az istenes dolgokban szolgálni s őket a bűn veszélyétől megmentve Istenhez közelebb emelni? Barátim, midőn engemet körötökbe lépni láttok, kérlek, ne tekintsetek úgy mint papot (priest anglican értelemben) hanem mint egy magatokhoz hasonló munkást. Igyekezni fogok, hogy rokonszenveteket megnyerhessem, hogy veletek együtt érezzek és gondolkozzam. A szószékről csak olyat fogok elmondani, a minek igazságáról meg leszek győződve. Ebben, kérlek, segítsetek kö-

zós erővel. Munkáljunk egy hő szívvvel bármily sorsban és így várjuk munkánk gyümölcsét is.“

Az ünnepélyen, a beiktatandó lelkész felhívására, részt vett a londoni Manchester New College egyik kitünő tanára, az angol unitárius lelkészek egyik legjelesebbike, a nagy magyar barát Capenter Estlin József úr is, kinek az ifju lelkészhez intézett beszédéből a következő kivonatot közöljük:

„Némelyeket csaknem bámulatra ragad, hogy még ma is akad valaki, ki a keresztény lelkészségre szánja magát! Szem előtt tartva azokat a rázkodásokat, melyek a theológiát némelyek szerint egész alapjában megingatták, ki merné annak támogatására ajánlani magát? Sokan azt hiszik, hogy a theologia erődei csak bizonyos időre szóló művek, s ha a szabad gondolkodás aláaknázása folytán egyszer összeesnek, soha többé vissza nem lehet állítani.

E csodálkozás nem is volna okadatolatlan azon esetben, ha az Isten szolgáját kérdőre lehetne vonni mindenért, a mit Istenről akár a bibliában, akár pedig azon kívül elmondottak; ha neki arra kellene kötelezni magát, hogy Istenről úgy fog gondolkozni, mint Mózes vagy Pál; vagy ha a Fiu és a Szentlélek mivoltát a niceai és konstantinápolyi püspökökkel s az ő megtestesülését az ugynevezett athanasiusi hitvallás szerint kellene meghatároznia. Azonban ön semmi kötelezettséget nem vállal magára az igazsághoz való hűségén kívül. De ugyanezért meg kell hogy szerezze a legszélesebb körű és legtisztább látnoki tehetséget. Környezete olyanokból fog állani, a kik az igazságot nem azon szempontból tekintik mint ön, s arról, a mi ön előtt legszentebb igazság vagy azt mondják hogy nem az, vagy csak részben ismerik el. Engedje meg kérnem, hogy legyen mindig rokonszenves és tisztességságó inkább, mint sériegesítő. Tudom, hogy a hol véleményösszeütközések merülnek fel, ön képes lesz megvédeni állását, de azt ajánlom, hogy keresse inkább az erkölcsi, mint az értelmi bizonyítékokat. No annyira argumentummal, mint rokonszenvvel igyekezzék kivívni győzelmét; hidje el, hogy a tévedés is csak megfordított igazság, s hogy soha olyan hit nem foglalta el az emberi keblet, melynek gyökere ne lett volna az emberi természetben.

A pap értelmi működése mindig alsóbb rendűnek tekintendő erkölcsi befolyásánál. A mi feladatunk nem annyira új igazságok felfedezésében áll, mint abban, hogy profétáljuk az isteni örök igazságot. Eddigelő még egyetlen felekezet sem volt azon szerencsés helyzetben mint mi, hogy a religio fősúlyát inkább a jellem képzésére, mint a

credora fordithassa; hogy szelidséggel bár, de hiba nélkül mutassa ki, hogy a lélekben legfőbb tekintély az igazságé, és hogy ezeket azon szellemben tegye, a mint azt nekünk Jézus Krisztus megmutatta. Mert az ő kétféle természete, mely míg az éggel egyesítve van, a földdel is rokonságban áll, kisebb-nagyobb mértékben megvan mindenkiben, és a lelkész kötelessége, hogy nekik ezt kijelentse, és meggyőzze őket nagy elhivatásukról és a lelkökben letett drága kincsekről, hogy így saját tapasztalatok útján tegyék azt a tanubizonyosságot, a melyet a mester tett. Mindezt pedig tegyék a betűhez való ragaszkodás és bármely más tekintély felállításával nélkül, minthogy tekintély egyedül csak az Isten.

Találkozunk olyanokkal, a kik azt mondják, hogy a kereszténység leélt hatalom, mely diadalait külső körülményeknek köszöni, s csakis a kegyetlenségek és vérontások voltak sajátja. Azok pedig, kik a történetet mégis nem ferditik el ép ennyire, s nem vetik meg ama legfőbb erőt, mely felébresztette keblökben a tudvágyat és emelte az áhítatot, arra figyelmeztetnek, hogy a Jézus tanai elégtelenek és félrevezetők. Azok negélyezve így kiáltanak föl: zárd be a testamentumot s olvasd az államgazdászattant és a jogtudományt. De nekünk, nézetem szerint tisztában kell lennünk azzal, hogy cselekedetünkben és beszédünkben legjobban követhetjük Jézust, ha főbb elvei mellett megmaradunk, ha minket az általa nyilvánított szeretet lelkesít.

E tekintetben a szabad egyház lelkészenek nem arra kell törekednie, hogy az embereket a helyes szokásokban disciplinálja, hanem hogy szokásaikba istenesebb életet leheljen. Járatlan mezőkön új utakat kell nyitnunk, némelykor bátran és merészen, habár sokszor nem is látjuk a mester nyomdokait. Midőn új problémákkal kell szembezállanunk a társadalomban, melynek szövevényességéről ő nem is álmodott, s oly kísértésekkel vétetünk körül, melyekre ő minket nem figyelmeztethetett, mi teljesen segélytelenek leszünk, ha csupán arra törekszünk, hogy az ő életszabályát állítsuk elé, és ha a magaviselet szabályaiul csupán azon töredékesen fenmaradt intéseket vesszük, a melyeket tanítványainak adott. Tehát önnek arra kell törekedni, hogy az ő szellemének megszentelő hatalmát vigye be az emberek életébe. Meg kell mutatnia, hogy az miképen éleszti a mieink iránt való kötelességérzetet, miképen szenteli meg minden munkáinkat és mulatságainkat s szerez lelkünknek tiszta gyönyöröket. Ezek ismeretére csak fokonként lehet eljutni; ne csüggedjen, a tapasztalat lassan tanít, de tanítása annál biztosabb leend.

Nagy vívmányok avagy tettek elbeszélése s a szellem kiváló szépségei rajzolása által, az önt körülvevő ifjak lelkét alakítsa a keresz-

tény jellem nemes épületévé. Magyarázzon meg nekik mindent, a mi a multban legnagyobb értékkel bir s igyekezzék azokat szavai és tetteivel az élő jelenre vonatkoztatni. Így azt hiszem, ön úgy fogja találni, hogy ámbár körülményeink megváltoztak, s új viszonyok újabb kötelességeket szabtak reánk, mégis a mi bennünk legjobb, az csak Jézusban volt teljességben, és ő az emberi lélek fonségének és erejének jelképe. Az általunk fentartandó álláspont ennél alsóbb rendű nem lehet. S a mig az általa elért magaslatra el nem jutunk, nincs okunk kérdezni: „Hová fennebb?”

Ezekből ítélve és elgondolva a még ezeken kívül elmondott számos hasonszellemű beszédet, meg lehetünk győződve, hogy angol hitrokonink az értelemnek és érzelemnek, egy közönséges beiktatásnál is, nagy tért engednek, s megczáfolják az unitáriusok ellen sokszor emelt rideg észszerűség vádját. Annál emelkedettebb, művészebb és buzgóbb éneklést hallani a mi ott hallható, valóban ritkán lehet.

A beiktatás aval végződik, hogy a vidékről összegyűlt ügybarátok és helybeliek közös ebédje után estve kissé szabadabban s annál érdekesebben folytatják az eszmecsere és beszélgetést a nyilvános meetingen, hol a mig egymással ismerkednek, addig másfelől vitatkozásokot és buzdító beszédeket tartanak.

Ez a beiktatásnak nyilvános része, a melyben rendesen más felekezetűek is részt vesznek. A legközelebbi vasárnapon tartja a lelkész a miénknek megfelelő beköszöntést. Jelen esetben az aratási ünnepély is össze volt ezzel csatolva, a mi az ünnepély nagyszerűségét igen emelte. Ugyanaz nap délutánján a pap beköszönt a vasárnapi iskolába is, mely a legtöbb helyt nagyszerűen van berendezve. Itt a leányok úgy nőnek fel mint szép virágok, és a fiuk mint az Isten temploma számára kicsicszolt szögletkövek.

A mily tiszta szivhangok bocsátották el az ifju papjelöltet szabad szárnyára, ép oly meleg ölelések fogadták őt azok között, kiknek szivük és lelkök az övével egy vala. Ugy tetszik, mintha ez egyszerü s kiskörü munkában valami nagy hatalom rejlenék. Benne az erős angol puritanismus hatalma nyilvánul. A mi püspöki rendszerünkhöz szokott s az alatt magát oly boldognak érező hivünk csodálkozhatnak, hogy az egyes gyülekezetek minden központi hatalom nélkül fenn tudják magukat tartani. S nem ok nélkül, mert tán más ezt nem is tehetné meg mint az angol, kinél az önmunkásság, függetlenség és felelősségérzet annyira ki van fejlődve. De

az egyes gyülekezeteknek függetlenségükhöz ragaszkodását másfelől a történelemből kell megmagyaráznunk. A reformatio első százától kezdve a mai napig az angol egyház sokszor, de nagyon sokszor kísértette meg az uralkodó hatalommal az „unifórmítás“ kieszközölését. Eszközei nem egyszer vérlázítóak voltak. De, a hogy 1662. mintegy hat ezernyi lélek derék papjaival az angol egyház kötelei-keiből magát kiragadta, megtagadván az athanasiusi hitvallás formán alapuló 39 articulus aláírását, az Independenseket többé semmi hatalom sem birhatta sem a püspöki egyházba való visszalépésre, sem pedig arra, hogy ők ez egyházéhoz hasonló szervezetet alkossanak maguknak. Az Independensek közül a szabadabb elvűek ezelőtt mintegy száz évvel unitáriusokká lettek, de az egyházi szervezetre nézve az independentismus elvét minden kísértések ellenében is megőrizték. Unitárius hitrokonink e rendszerrel is ma már egy hatalmas és tekintélyes testületet képeznek. Hatalmuk az egyes gyülekezetekben áll s ebben annak minden tagja tényező, de legfőbb a pap. Az ő legmagasabb helye és méltóságának legfőbb polca a szószék. De kérdés, ha valjon a mennyivel szószéke inkább egy szintvonalon van az ülésekkel mint a miénk, nincs-e ő is annyival közelebb népének szívéhez és értelméhez?*) Valaki erre tán azt jegyzi meg, hogy a minél közelebb van a földhez, annál távolabb is esik az égtől, de erre nézve itt csupán az angolok általános elismert hitbuzgalmára hivatkozom. Bizonybizony alig hihetni, hogy az ők és a mi buzgóságunk a szószék aránya szerint volna!

A pap a szószéken kívül is nagy tényező. Ő hiveinek mindig éber őre. Velök folytonos érintkezésben van a mennyiben az idősebb, ugy mint az ifjabbaknak, hetenként előadásokat tart a szűke-
sebb tudományágakból, énekből és zenéből.

Az ifju lelkészre ebből láthatólag nagy köteleességek nehezede-
nek, melyek erejét, különösen kezdetben, igen megpróbálják, de az az érdekeltség, melylyel a közönség minden munkásságát, törekvé-
sét figyelemmel kíséri, méltányolja, s vele együtt munkál és él, a terhes igát reá nézve gyönyörtüségessé teszi.

Boros György

*) Az angol unitáriusok és más szabad keresztények szószékeiket némelykor csak egy emelvényre építik, mely, minthogy a templomnak piacza nincsen, a székekhez nagyon közel esik. Falba emelt szószékek nincsenek divatban.